

## **Концепція національно-патріотичного виховання молоді**

---

**ЗАТВЕРДЖЕНО**

**НАКАЗ**

Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту,  
Міністерства освіти і науки України,  
Міністерства оборони України,  
Міністерства культури і туризму України

27.10.2009 № 3754/981/538/49

### **КОНЦЕПЦІЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ**

Становлення української державності, побудова громадянського суспільства, інтеграція України у світове та європейське співтовариство передбачають орієнтацію на Людину, її духовну культуру й визначають основні напрями виховної роботи з молоддю та модернізації навчально-виховного процесу.

Ідеалом виховання виступає різнобічно та гармонійно розвинений національно свідомий, високоосвічений, життєво компетентний громадянин, здатний до саморозвитку та самовдосконалення.

Головною домінантою національно-патріотичного виховання молоді є формування у особистості ціннісного ставлення до навколишньої дійсності та самої себе, активної за формою та моральної, за змістом, життєвої позиції. В основу системи національно-патріотичного виховання покладено ідею розвитку української державності як консолідуючий чинник розвитку суспільства й нації в цілому. Форми й методи виховання базуються на українських народних традиціях, кращих надбаннях національної та світової педагогіки й психології.

Сьогодні сформоване соціальне замовлення на ефективні виховні системи й технології. Зростає увага до виховання засобами музеїв, театральної педагогіки, дитячого та юнацького спорту. Створюються реальні умови для прояву творчих здібностей молодих людей. Сучасна молодь добре інформована щодо процесів в різних сферах науки, техніки, соціального життя; динамічно оволодіває сучасними комунікаційними технологіями. Усе це створює сприятливі умови для розвитку національно-патріотичного виховання як пріоритетної сфери соціального життя країни, підвищення його статусу та розвитку потенціалу, досягнення якісно нових результатів у духовно-моральному, патріотичному, трудовому, художньо-естетичному, екологічному вихованні підростаючого покоління.

Сучасний етап розвитку України особливо потребує від органів державної влади та суспільних інституцій здійснення системних заходів, спрямованих на національно-патріотичне виховання молоді, зокрема з огляду на потребу підготовки потенційних кандидатів для прийняття на державну, військову службу.

Концепція розроблена на виконання Указу Президента України від 03.07.2008 № 616/2008 «Про проведення у 2009 році в Україні Року молоді», з урахуванням норм Указу Президента України від 25.10.2002 № 948 «Про затвердження Концепції допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді», Постанови Верховної Ради України від 22.05.2003 № 865 „Про заходи Кабінету Міністрів України щодо захисту національних інтересів держави у сферах національно свідомого і патріотичного виховання молодого покоління та забезпечення умов його розвитку” та пропозицій центральних, місцевих органів виконавчої влади та молодіжних громадських організацій.

### **Мета та завдання Концепції національно-патріотичного виховання молоді**

Мета Концепції національно-патріотичного виховання (далі – Концепція) полягає у створенні методологічних засад для системної і цілеспрямованої діяльності органів державної влади і громадськості щодо виховання молодшої людини — патріота України, готового самовіддано розбудовувати її як суверенну, демократичну, правову і соціальну державу, виявляти національну гідність, знати і цивілізовано відстоювати свої громадянські права та виконувати обов’язки, сприяти громадянському миру і злагоді в суспільстві, бути конкурентоспроможним, успішно самореалізуватися в соціумі як громадянин, сім’янин, професіонал, носій української національної культури.

Національно-патріотичне виховання є складовою загального виховного процесу підростаючого покоління, головною метою якого є набуття молодими громадянами 14-35 річного віку соціального досвіду, готовності до виконання громадянських і конституційних обов’язків, успадкування духовних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування особистісних рис громадянина Української держави, фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, інтелектуальної, правової, трудової, екологічної культури.

Здійснення системного національно-патріотичного виховання є однією з головних складових національної безпеки України.

Національно-патріотичне виховання формується на прикладах історії становлення Української державності, українського козацтва, героїки визвольного руху, досягнень у галузі політики, освіти, науки, культури і спорту.

Національно-патріотичне виховання включає в себе соціальні, цільові, функціональні, організаційні та інші аспекти, охоплює своїм впливом усі покоління, пронизує всі сторони життя: соціальну-економічну, політичну, духовну, правову, педагогічну, спирається на освіту, культуру, науку, історію, державу, право.

Це передбачає визначення і реалізацію першочергових і перспективних заходів, спрямованих на формування громадсько активної життєвої позиції

молодих громадян, психологічної готовності до добровільного вступу на державну, військову службу та зразкове виконання службових обов'язків. Концепція передбачає створення цілісної системи національно-патріотичного виховання молоді шляхом реалізації таких виховних завдань:

- забезпечення сприятливих умов для самореалізації особистості в Україні відповідно до її інтересів та можливостей;
- виховання правової культури, поваги до Конституції України, Законів України, державної символіки – Герба, Прапора, Гімну України та історичних святинь;
- сприяння набуттю молоддю соціального досвіду, успадкування духовних та культурних надбань українського народу;
- формування мовної культури, оволодіння та вживання української мови як духовного коду нації;
- формування духовних цінностей українського патріота: почуття патріотизму, національної свідомості, любові до українського народу, його історії, Української Держави, рідної землі, родини, гордості за минуле і сучасне на прикладах героїчної історії українського народу та кращих зразків культурної спадщини;
- відновлення і вшанування національної пам'яті;
- утвердження в свідомості громадян об'єктивної оцінки ролі українського війська в українській історії, спадкоємності розвитку Збройних Сил у відстоюванні ідеалів свободи та державності України і її громадян від княжої доби, Гетьманського козацького війська, військ Української народної республіки, Січових стрільців, Української повстанської армії до часів незалежності;
- формування психологічної та фізичної готовності молоді до виконання громадянського та конституційного обов'язку щодо відстоювання національних інтересів та незалежності держави, підвищення престижу і розвиток мотивації молоді до державної та військової служби;
- відродження та розвиток українського козацтва як важливої громадської сили військово-патріотичного виховання молоді;
- забезпечення духовної єдності поколінь, виховання поваги до батьків, людей похилого віку, турбота про молодших та людей з особливими потребами;
- консолідація діяльності органів державного управління та місцевого самоврядування, навчальних закладів, громадських організацій щодо національно-патріотичного виховання;
- сприяння діяльності установ, навчальних закладів, організацій, клубів та осередків громадської активності, спрямованих на патріотичне виховання молоді;
- підтримання кращих рис української нації – працелюбності, прагнення до свободи, любові до природи та мистецтва, поваги до батьків та родини;

- створення умов для розвитку громадянської активності, професіоналізму, високої мотивації до праці як основи конкурентоспроможності громадянина, а відтак, держави;
- сприяння розвитку фізичного, психічного та духовного здоров'я; задоволення естетичних та культурних потреб особистості;
- виховання здатності протидіяти проявам аморальності, правопорушень, бездуховності, антигромадської діяльності;
- створення умов для посилення патріотичної спрямованості телерадіомовлення та інших засобів масової інформації при висвітленні подій та явищ суспільного життя;
- реалізація індивідуального підходу до особистості та виховання.

### **Принципи національно-патріотичного виховання**

Запорукою ефективності виховного процесу є органічне поєднання системи принципів національно-патріотичного виховання в цілісну систему, яка забезпечує досягнення відповідних результатів – міцно і органічно засвоєних загальнолюдських і українських національних цінностей.

Основними принципами національно-патріотичного виховання є:

- принцип національної спрямованості виховання, який передбачає формування у молоді національної свідомості, любові до України, свого народу, шанобливого ставлення до його культури, здатності зберегти свою національну ідентичність, пишатися приналежністю до українського народу, брати участь у розбудові та захисті своєї держави;
- принцип культуровідповідності, який передбачає виховання як культуротворчий процес, спрямований на формування базової культури особистості, базуючись на набутому морально-етичному досвіді людства;
- принцип гуманізації виховного процесу зосереджує увагу на особистості як вищій цінності
- принцип суб'єкт-суб'єктної взаємодії передбачає, що учасники виховного процесу виступають рівноправними партнерами у процесі спілкування, беруть до уваги точку зору один одного, визнають право на її відмінність від власної, узгоджують свої позиції
- принцип цілісності означає, що виховання організовується як системний педагогічний процес, спрямований на гармонійний та різнобічний розвиток особистості, формування в неї цілісної картини світу, передбачає забезпечення наступності напрямів та етапів виховної роботи;
- акмеологічний принцип вимагає орієнтації виховного процесу на вищі морально-духовні досягнення і потенційні можливості

особистості, створення умов для досягнення нею життєвого успіху, розвиток індивідуальних здібностей;

- принцип особистісної орієнтації означає, що загальні закони психологічного розвитку проявляються у кожній людині своєрідно і неповторно;
- принцип життєвої творчої самодіяльності передбачає становлення особистості як творця свого життя, який здатен приймати особисті рішення, і нести за них відповідальність, повноцінно жити і активно діяти, постійно самовдосконалюватися, адекватно і гнучко реагувати на соціальні зміни;
- принцип толерантності передбачає інтегрованість української культури в європейський та світовий простір, формування у вихованців відкритості, толерантного ставлення до цінностей, відмінних від національних ідей, до культури, мистецтва, вірувань інших народів, здатності диференціювати спільне та відмінне в різних культурах, сприймати українську культуру, як невід’ємну частину загальнолюдської.

### **Шляхи реалізації концепції національно-патріотичного виховання молоді**

Розроблення та удосконалення нормативно-правової бази патріотичного виховання молоді:

- підготовка нормативно-правових актів з питань національно-патріотичного виховання молоді, внесення відповідних змін до законодавства;
- підготовка цільових програм національно-патріотичного спрямування з метою поліпшення вивчення української мови, історії, культури; сприяння розвитку професіоналізму, громадянської активності; популяризації здорового способу життя; підвищення престижу та привабливості державної та військової служби;
- визначення механізмів економічного стимулювання суб’єктів підприємницької діяльності, які здійснюють підтримку заходів громадських організацій, спрямованих на патріотичне виховання молоді;
- розроблення порядку державного фінансування заходів, спрямованих на національно-патріотичне виховання молодих людей;
- розроблення положень про державні нагороди та відзнаки для вихователів, наставників за успіхи у патріотичному вихованні молоді.

Активізація діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування та громадських організацій у сфері національно-патріотичного виховання молодого покоління:

- координація діяльності органів виконавчої влади всіх рівнів, місцевого самоврядування, навчальних і культурно-просвітницьких закладів, громадських організацій;
- забезпечення наступності та системності національно-патріотичного виховання;
- забезпечення проведення заходів, спрямованих на утвердження в свідомості громадян об'єктивної оцінки ролі українського війська в українській історії, спадкоємності розвитку збройних сил в відстоюванні ідеалів свободи та державності України і її громадян;
- втілення планів дій, спрямованих на реалізацію молоддю інтелектуальних та творчих проєктів на благо України, поліпшення професійної орієнтації, розвиток мотивації до праці;
- залучення юнаків і дівчат до вивчення культури, історії України, пропагування кращих здобутків національної культурної і духовної спадщини, підтримка професійної та самодіяльної художньої творчості, діяльності творчих об'єднань, клубів за інтересами, фольклорних колективів;
- активне залучення до патріотичного виховання молоді діячів сучасної культури, мистецтва, науки, спортсменів;
- забезпечення активної участі молоді в заходах національно-патріотичного спрямування, у тому числі, приурочених загальнодержавним святам;
- залучення молоді до участі у державотворчому процесі, громадському русі задля розвитку політичної культури;
- популяризація молодіжного внутрішнього туризму, популяризація пам'яток української історії, культури та природи, історичних місць та подій, етнографії та життєписів відомих діячів;
- забезпечення проведення заходів спортивної підготовки, фізичного виховання, спрямованих на утвердження здорового способу життя молодих громадян та створення відповідних умов;
- сприяння розширенню контактів української молоді з закордонними українцями;
- удосконалення системи підготовки та перепідготовки кадрів, що займаються питаннями патріотичного виховання дітей та молоді;
- сприяння роботі клубів за місцем проживання, центрів патріотичного виховання, позашкільних закладів та інших організацій, які здійснюють заходи з патріотичного виховання молоді;
- розроблення та реалізація планів дій та програм з патріотичного виховання молоді місцевими органами державної влади та органами місцевого самоврядування разом з інституціями громадянського суспільства.

Інформаційне забезпечення національно – патріотичного виховання молоді:

- розширення інформування молоді про заходи з відновлення та вшанування національної пам'яті;

- організація у теле-, радіопрограмах і в пресі постійно діючих рубрик, що популяризують українську історію, мову та культуру, досвід роботи з національно-патріотичного виховання різних соціальних інституцій;
- недопущення пропаганди в засобах масової інформації культу насильства, жорстокості і бездуховності, поширення порнографії та інших матеріалів, що підривають суспільну мораль та національні духовні цінності, заперечують суверенність Української Держави ;
- підтримка україномовних молодіжних друкованих засобів масової інформації, теле- та радіопрограм, створення Інтернет-сторінок, що популяризуватимуть українську історію, мову та культуру, досвід роботи з національно-патріотичного виховання;
- виробництво кіно- і відеофільмів, підтримка видання науково-популярної, наукової, художньої літератури національно-патріотичного спрямування.

Співпраця органів державної влади та органів місцевого самоврядування з громадськими об'єднаннями:

- активне залучення до національно-патріотичного виховання молоді громадських організацій, використання їх досвіду і духовного потенціалу у вихованні патріотів України;
- відродження та розвиток українського козацтва як важливої громадської сили, здатної зробити вагомий внесок у національно-патріотичне виховання молоді, її підготовку до захисту Батьківщини;
- організаційна та фінансова підтримка на конкурсній основі програм, проектів громадських організацій, спрямованих на національно-патріотичне виховання молоді;
- підтримка засобів масової інформації, які діють при молодіжних і дитячих громадських організаціях та висвітлюють питання, спрямовані на національно-патріотичного виховання дітей і молоді;
- посилення громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади стосовно національно-патріотичного виховання молоді;
- сприяння консолідації і координації діяльності громадських організацій при підготовці і проведенні заходів національно – патріотичного спрямування.

Посилення ролі родини у процесі національно-патріотичного виховання молоді:

- створення сприятливого умов для життєдіяльності сім'ї, належних умов для фізичного, інтелектуального, морально-естетичного, освітнього та духовного розвитку дітей та молоді на засадах національних традицій, педагогічної науки та кращого світового досвіду;
- підвищення педагогічної культури батьків, зокрема шляхом підготовки науково-популярної та методичної літератури з питань

національно-патріотичного виховання дітей та молоді у сім'ї, активізація діяльності органів державної влади та громадських структур у цьому напрямі;

- проведення всеукраїнських заходів за участю батьківської громадськості, спрямованих на популяризацію кращого досвіду національно-патріотичного виховання;

- висвітлення у засобах інформації кращого досвіду родинного виховання.

Формування науково-теоретичних і методичних засад національно-патріотичного виховання молоді:

- здійснення заходів щодо розширення фактографічної бази історичних подій, публікація розсекречених архівних документів, видання історичної науково-популярної літератури, довідкових матеріалів про здобутки України за роки незалежності, книг національно-патріотичної спрямованості;

- включення проблематики національно-патріотичного виховання молоді до дослідницьких програм та планів наукових і навчальних закладів;

- підготовка та видання наукових праць, науково-методичних, навчальних посібників і рекомендацій з питань національно-патріотичного виховання молоді;

- розроблення та впровадження програм національно-патріотичного виховання молоді в закладах освіти;

- вивчення потреб молоді, зокрема шляхом проведення соціологічних досліджень;

- систематичне проведення наукових конференцій, семінарів з проблем національно-патріотичного виховання молоді;

- створення на базі навчальних закладів експериментальних майданчиків та лабораторій в наукових установах з проблем національно-патріотичного виховання;

- підвищення професійної кваліфікації педагогічних, соціальних працівників, інших фахівців з питань національно-патріотичного виховання, соціального становлення та розвитку молоді.

Очікувані результати впровадження Концепції

У результаті впровадження Концепції очікується:

- утвердження патріотизму та національної самосвідомості молоді, поглиблення процесу формування основ гуманістичного світогляду; пріоритетності високих моральних, культурних, національних та загальнолюдських цінностей, що сприятиме зміцненню духовної, моральної єдності суспільства;

- формування в молоді характерних рис патріота: активна підтримка і розвиток Української державності, дотримання Конституції України,

- дбайливе ставлення до національних багатств, рідної природи, готовність до захисту Батьківщини, пошана до історичної пам'яті,

любові до рідної культури, мови, національних свят і традицій, збереження та зміцнення власного здоров'я.

– підвищення зацікавленості молоді щодо державної служби та служби у Збройних силах України, її готовності до захисту України, збереження та шанування національної пам'яті.

– збереження стабільності в суспільстві, соціальному та економічному розвитку країни, зміцнення її обороноздатності та безпеки.

– створення ефективної виховної системи національно-патріотичного виховання молоді;

– консолідація зусиль суспільних інституцій у справі виховання підростаючого покоління.